YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)
13 päivänä heinäkuuta 1983 *

Asiassa 152/82,

jonka Brysselin neljännen kantonin juge de paix on saattanut ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan mukaisesti yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen ensin mainitussa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Sandro Forcheri ja Marisa Forcheri, o.s. Marino, Linkebeek,

vastaan

Belgian valtio, edustajanaan kansallisen koulutuksen ja ranskankielisen kulttuurin ministeriö,

ja

Asbl Institut supérieur de sciences humaines appliquées – École ouvrière supérieure, Anderlecht,

ennakkoratkaisun perustamissopimuksen 7 ja 48 artiklan, työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta yhteisön alueella 15 päivänä lokakuuta 1968 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1612/68 (EYVL N:o L 257, s. 2) sekä Euroopan yhteisöjen erioikeuksista ja vapauksista laaditun pöytäkirjan 12 ja 13 artiklan tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. O'Keeffe sekä tuomarit P. Pescatore, G. Bosco, T. Koopmans ja K. Bahlmann,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

julkisasiamies: S. Rozès,
kirjaaja: P. Heim,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Brysselin neljännen kantonin juge de paix on esittänyt 11.12.1981 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 14.5.1982, ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla kaksi ennakkoratkaisukysymystä, jotka koskevat perustamissopimuksen 7 ja 48 artiklan, työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta yhteisön alueella 15 päivänä lokakuuta 1968 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1612/68 (EYVL N:o L 257, s. 2) sekä Euroopan yhteisöjen erioikeuksista ja vapauksista laaditun pöytäkirjan 12 ja 13 artiklan tulkintaa.

2 Kysymykset on esitetty asiassa, joka koskee ylimääräistä lukukausimaksua, "ulkomaalaisten opiskelijoiden maksua" eli "minervalia", jota vaadittiin lukuvuoden 1979–1980 alkaessa Italian kansalaiselta, joka on italialaisen Brysselissä työskentelevän komission virkamiehen puoliso.

3 Maksua on sovellettu Belgiassa lukuvuodesta 1976 alkaen periaatteessa kaikkiin opiskelijoihin, jotka eivät ole Belgian kansalaisia tai joiden vanhempien kotipaikka ei ole Belgiassa. Muuta kuin yliopistollista korkeakouluopetusta antavan oppilaitoksen osalta – joihin kuuluu myös Institut supérieur de sciences humaines appliquées, johon Marisa Forcheri oli ilmoittautunut opiskelijaksi – 8.6.1978 päivätyssä ja pääasian kohteena olevassa, ilmoittautumisen hetkellä voimassa olleessa koulutusministeriön kiertokirjeessä täsmennettiin, että ulkomaalaisten opiskelijoiden lukukausimaksua ei vaadita etenkään sellaisilta opiskelijoilta, joiden vanhemmat ovat töissä Belgiassa Euroopan yhteisöjen ulkomaalaisina virkamiehinä tai joiden puoliso, jonka kotipaikka on Belgiassa, tekee Belgiassa palkkatyötä ja maksaa veronsa Belgian valtiolle. Kuitenkin 12.5.1981 päivätyssä kiertokirjeessä myönnettiin yliopistolliseksi lukuvuodeksi 1981–1982 sellaisten yhteisöjen virkamiesten, joiden kotipaikka on Belgiassa, puolisoille – eikä enää ainoastaan lapsille – samanlainen kohtelu kuin niille opiskelijoille, jotka ovat Belgian kansalaisia.

4 Sandro Forcheri pyysi selitystä koulutusministeriöltä, ja hänelle vastattiin 7.5.1980 päivätyssä kirjeessä, että Marisa Forcherille ei voitu "myöntää vapautusta ulkomaalaisten lukukausimaksusta sillä perusteella, että hän on Euroopan yhteisöjen virkamiehen puoliso, koska vapautus myönnetään ainoastaan sellaisessa tapauksessa, että opiskelijan puoliso on palkkatyössä ja maksaa veronsa Belgian valtiolle, mitä Euroopan yhteisöjen virkamiehet eivät tee".

5 Pääasian kantajat saattoivat asian käsiteltäväksi Brysselin neljännen kantonin juge de paix'ssa, joka arvioi, että asiaan liittyy yhteisön oikeuden tulkintaa koskevia ongelmia ja esitti yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

1) Kun otetaan huomioon erityisesti Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden kansalaisten syrjinnän kieltävä periaate, josta määrätään muun muassa perustamissopimuksen 7 artiklassa ja työntekijöiden vapaan liikkuvuuden yhteydessä perustamissopimuksen 48 ja 49 artiklassa, työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta yhteisön alueella 15 päivänä lokakuuta 1968 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1612/68, sellaisena kuin se on muutettuna 9 päivänä helmikuuta 1976 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 312/76, 12 artikla sekä Euroopan yhteisöjen erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 12 artikla, onko yhteisön oikeuden mukaista, että Belgiassa vaaditaan ulkomaalaisten opiskelijoiden lukukausimaksua, jota ei peritä belgialaisilta ja luxemburgilaisilta opiskelijoilta, sellaisilta opiskelijoilta, joiden puoliso on Euroopan yhteisöjen virkamies, jotka ovat jonkin jäsenvaltion kansalaisia ja jotka asuvat Belgiassa, koska heidän puolisonsa on asuttava maassa Euroopan yhteisön toimielimessä työskentelynsä vuoksi?

2) Eikö sillä, että kieltäydytään vapauttamasta edellä mainitut opiskelijat ulkomaalaisten opiskelijoiden lukukausimaksusta sillä perusteella, että heidän Euroopan yhteisöjen virkamiehenä toimiva puolisonsa ei maksa veroja Belgian valtiolle, rikota Euroopan yhteisöjen erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 13 artiklan toisen alakohdan määräyksiä?

6 Kysymyksillä pyritään siihen, että kansallinen tuomioistuin voi arvioida, onko sellainen kansallinen säännös yhdenmukainen yhteisön oikeuden kanssa, jolla velvoitetaan yhteisöjen virkamiehen, joka asuu siinä jäsenvaltiossa, jossa hoitaa tehtäviään, puoliso maksamaan lukukausimaksu voidakseen osallistua korkeakouluopetukseen, kun vastaavaa lukukausimaksua ei vaadita kyseisen maan kansalaisilta eikä heidän puolisoiltaan.

7 Perustamissopimuksen 7 artiklassa kielletään kaikki kansalaisuuteen perustuva syrjintä sopimuksen soveltamisalalla, sanotun kuitenkaan rajoittamatta sopimuksen erityismääräysten soveltamista.

8 Käsiteltävänä olevassa tapauksessa ei ole kiistetty sitä, että Belgian hallinnollisissa määräyksissä kohdellaan Belgian kansalaisia eri tavalla kuin muiden jäsenvaltioiden kansalaisia lukukausimaksujen osalta. Kansallisen tuomioistuimen kysymyksellä halutaan näin ollen selvittää, kuuluuko lukukausimaksun maksaminen "perustamissopimuksen soveltamisalaan", kun kyseessä on yhteisön sellaisen virkamiehen puoliso, joka ei ole Belgian tai Luxemburgin kansalainen sekä, jos vastaus edelliseen on myöntävä, onko sillä seikalla, että Belgiaan muuttaneet yhteisön virkamiehet on vapautettu verojen maksamisesta Belgian valtiolle, merkitystä tässä suhteessa.

9 Kysymykseen vastattaessa on huomattava, että yhteisön virkamiesten oikeudellinen asema siinä jäsenvaltiossa, johon heidät on määrätty, kuuluu perustamissopimuksen soveltamisalaan kahdella tavoin: he ovat palvelussuhteessa yhteisöön, ja heillä on oltava oikeus kaikkiin niihin etuihin, jotka yhteisön oikeuden mukaan kuuluvat jäsenvaltioiden kansalaisille niin henkilöiden vapaan liikkuvuuden, sijoittautumisen kuin sosiaaliturvankin alalla.

10 Perustamissopimuksen 48 artiklassa määrätään, että työntekijöiden vapaa liikkuvuus yhteisössä turvataan viimeistään siirtymäkauden päättyessä. Tämä merkitsee, että kaikki kansalaisuuteen perustuva jäsenvaltioiden työntekijöiden syrjintä työsopimusten tekemisessä sekä palkkauksessa ja muissa työehdoissa poistetaan.

11 Sekä yhteisön lainsäädäntökäytännöstä että yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, ettei oikeutta vapaaseen liikkuvuuteen pidä tulkita suppeasti. Kuten neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1612/68 perustelukappaleessa todetaan, vapaa liikkuvuus on työntekijöiden ja heidän perheidensä perusoikeus, ja työvoiman liikkuvuuden yhteisön alueella tulee olla työntekijälle eräs niistä keinoista, joilla mahdollistetaan hänen elin- ja työolojensa parantaminen ja helpotetaan hänen sosiaalista etenemistään.

12 Saman asetuksen viidennessä perustelukappaleessa todetaan, että jotta oikeutta vapaaseen liikkuvuuteen voisi käyttää puolueettomien arviointiperusteiden mukaan vapaasti ja arvokkaasti, on turvattava niin tosiasiallinen kuin oikeudellinenkin tasa-arvo kaikessa, mikä liittyy toimimiseen palkatussa työssä ja asunnon saantiin; kaikki esteet työvoiman vapaan liikkuvuuden tieltä tulee poistaa ottaen erityisesti huomioon työntekijän oikeus elää perheensä kanssa ja edellytysten luominen perheen sopeutumiselle vastaanottavan maan oloihin.

13 Kyse on näin ollen siitä, kuuluuko mahdollisuus osallistua kursseille ja erityisesti ammatilliseen koulutukseen liittyville kursseille perustamissopimuksen soveltamisalaan.

14 Perustamissopimuksen 128 artiklassa määrätään, että neuvosto vahvistaa komission ehdotuksesta ja talous- ja sosiaalikomiteaa kuultuaan yleisperiaatteet sellaisen yhteisen ammattikoulutuspolitiikan toteuttamiseksi, jolla voidaan myötävaikuttaa valtioiden talouden ja yhteismarkkinoiden sopusointuiseen kehitykseen.

15 Tämän määräyksen mukaisesti neuvosto teki yhteisen ammatillista koulutusta koskevan politiikan toteuttamisen yleisperiaatteista 2 päivänä huhtikuuta 1963 päätöksen 63/266/ETY (EYVL, s. 1338). Päätöksen perustelukappaleissa todetaan muun muassa, että tehokkaan yhteisen ammatillista koulutusta koskevan politiikan toteuttaminen edistää työntekijöiden vapaata liikkuvuutta ja että jokaisella on työelämänsä eri vaiheissa oltava mahdollisuus saada tarkoituksenmukaista koulutusta sekä mahdollisesti tarvittava ammatillinen jatko- ja uudelleenkoulutus.

16 Päätökseen sisältyvän toisen periaatteen mukaan yhteisen ammatillista koulutusta koskevan politiikan perustavoitteina on oltava muun muassa, että luodaan edellytykset, jotka varmistavat riittävän ammatillisen koulutuksen kaikille, ja että tarjotaan jokaiselle taipumustensa, kykyjensä, tietojensa ja työkokemuksensa mukaisesti pääsy ylempiin työtehtäviin tai ohjausta uutta ylempitasoista tehtävää varten.

17 Edellä mainitusta seuraa, että vaikka opetusta ja koulutusta koskeva politiikka ei sinänsä kuulu aloihin, jotka perustamissopimuksen mukaan kuuluvat yhteisön toimielinten toimivaltaan, pääsy näihin koulutusmuotoihin kuuluu kuitenkin perustamissopimuksen soveltamisalaan.

18 Näin ollen jäsenvaltion järjestäessä kursseja, jotka liittyvät erityisesti ammatilliseen koulutukseen, on se, että mainittuun jäsenvaltioon laillisesti asumaan asettautuneen toisen jäsenvaltion kansalaiselta vaaditaan kursseille osallistumista varten lukukausimaksua toisin kuin maan omilta kansalaisilta, perustamissopimuksen 7 artiklassa kiellettyä kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää.

19 Yhteisöjen virkamiehen ja hänen perheensä erityisaseman suhteen on syytä muistaa, että virkamiehen on henkilöstösääntöjen 20 artiklan mukaan asuttava yleensä asemapaikassaan. Lisäksi vaikka Euroopan yhteisöjen erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 13 artiklan toisen kohdan mukaan hän ei maksa kansallista veroa yhteisöjen maksamista palkoista ja palkkioista, hän on toisaalta

velvollinen maksamaan palkasta ja palkkioista veroa yhteisöille, mistä kyseinen valtio hyötyy yhteisöjen jäsenenä välillisesti. Se, ettei virkamies maksa palkastaan veroa kyseiselle valtiolle, ei näin ollen ole pätevä syy asettaa häntä ja hänen perhettään erilaiseen asemaan kuin siirtotyöläistä, jonka tuloja verotetaan hänen asuinmaassaan.

Oikeudenkäyntikulut

20 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Italian tasavallan ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksille sekä komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikuluista.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto)

on ratkaissut Brysselin neljännen kantonin juge de paix'n 11.12.1981 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

Jäsenvaltion järjestäessä kursseja, jotka liittyvät erityisesti ammatilliseen koulutukseen, on se, että mainittuun jäsenvaltioon laillisesti asumaan asettautuneelta toisen jäsenvaltion kansalaiselta vaaditaan kursseille osallistumista varten ylimääräistä lukukausimaksua toisin kuin valtion omilta kansalaisilta, perustamissopimuksen 7 artiklassa kiellettyä kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää.

O'Keeffe Pescatore

Bosco Koopmans Bahlmann

Julistettiin Luxemburgissa 13 päivänä heinäkuuta 1983.

P. Heim
kirjaaja

A. O'Keeffe
neljännen jaoston puheenjohtaja